

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ (1).

Εἰς τὰ προηγούμενα μόλις ἠγγίξαμεν καὶ ἐδείξαμεν τὸν τρόπον, δι' οὗ δέον νὰ ἐννοῶνται καὶ μελετῶνται οἱ νεώτεροι ὀργανισμοί· τοῦτο δέ, διότι, ἐκφέροντες τὰς ἡμετέρας γνώμας περὶ τῶν οὐσιωδῶν τούτων ζητημάτων, δὲν ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν νὰ διεγείρωμεν ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνώστων ἡμῶν. Ἐν τούτοις ἐν ὄλαις σχεδὸν ταῖς χώραις, καὶ τοι κατὰ βαθμοὺς διαφόρους, αἱ νέαι ἰδέαι ἀπὸ τοῦ 1869 ἐπενεργοῦσι πρὸς μεταβολὴν τῶν στρατιωτικῶν συστημάτων. Πραγματικῶς πάντα σχεδὸν τὰ κράτη τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπίβροϊαν τῆς κοινωνικῆς τροπῆς, ἣν εἰς μάτην προσποιῶνται τινές ὅτι δὲν βλέπουσι, πρὸ πάντων ἐν τῷ στρατιωτικῷ κόσμῳ, ὅστις ἄλλως τε δὲν ἔχει οὔτε τὸν καιρὸν, οὔτε τὴν δύναμιν, οὔτε τὴν θέλησιν νὰ καταγίνεται εἰς τὴν μελέτην τῆς γενικῆς ἱστορίας, ἀπησχολημένος ὢν εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς εἰδικότητος αὐτοῦ, καὶ ὅστις εἰς μάτην παλαίει δι' αὐτῶν τούτων ἐναντίον πίεσεως αἰσθητῶς ἀνωτέρας, ἥτοι τῆς τῶν πραγμάτων.

Ἐν τούτοις εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν στρατιωτικὸν κόσμον ἀποτεινόμεθα, λέγοντες ὅτι ἡ ἐπιστήμη τοῦ πολέμου κατέχεται ὑπὸ δύο ἀρχῶν γενικῶν, αἵτινες εἶναι τὸ νὰ γνωρίζῃ τις νὰ ἦναι ἰσχυρότερος τοῦ ἐχθροῦ, ὅθεν τὸ νὰ γνωρίζῃ νὰ νικᾷ αὐτὸν, εἶτα δὲ τὸ νὰ γνωρίζῃ νὰ ὠφελῆται ὅσον οἶδόν τε ἀπὸ τῆς νίκης. Διὰ τῶν ἐκφράσεων τούτων τὸ προκείμε-

(1) Σχετίζεται μὲ τὸ ἄρθρον τὸ καταχωρισθὲν εἰς τὸ ΚΖ. φυλλάδιον μὲ ἐπιγραφὴν «Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ νεωτέρου πολέμου καὶ περὶ ὀργανισμοῦ τῶν νεωτέρων στρατῶν».

νον ζήτημα φαίνεται ὑπὸ τὴν ἀπλουστέραν αὐτοῦ ἔκφρασιν· πληθὺς δὲ συνεπειῶν δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν ἀπὸ τῶν προαγγελθεισῶν τούτων δύο ἀρχῶν.

Ἡ πρώτη ἀρχή, ἥτοι τὸ νὰ γνωρίζῃ τις τὰ νικᾶ τὸν ἐχθρὸν, χορηγεῖ ἀμέσως πραγματικὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν τακτικὴν ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς· διότι πραγματικῶς δὲν δύναται τις νὰ ὠφελῆθῃ ὅσον πλεῖστον ἀπὸ τῆς νίκης, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν ἀρχὴν τῆς στρατηγικῆς, εἰμὴ δι' αὐτῆς ταύτης τῆς νίκης, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν τακτικὴν. Καὶ τῶντι ἡ στρατηγικὴ δὲν μᾶς διδάσκει εἰμὴ τὸν τρόπον, δι' οὗ κατορθοῦμεν νὰ ὠφελῶμεν ἀπὸ τῆς νίκης ταύτης, ἢν τινα νίκην μᾶς προμηθεύει αὐτὴ ἡ τακτικὴ ὑπεροχή. Ὡς πᾶς τις δὲ καλῶς ἔννοεῖ, ἐὰν δὲν ὑπερέχῃμεν τοῦ ἀντιπάλου ὑπὸ τὴν τακτικὴν ἔποψιν, καθιστῶνται μηδαμιναί, συχνότατα δὲ καὶ ἐπικίνδunami αἱ ἐπιτυχέστεραι στρατηγικαὶ ἐπινοήσεις.

Ἐν ἄλλοις λόγοις, προτιμότερα εἶναι ἡ νίκη ἀπὸ τῆς ἡττης καὶ ἂν εἰς μὲν τὴν πρώτην περίστασιν διατελῶμεν ὑπὸ κακᾶς στρατηγικᾶς συνθήκας, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ὑπὸ καλᾶς. Ἐν τούτοις, καὶ τοι καλῶς ἐτέθη τὸ ζήτημα ὅτι ἔχει μεγαλύτεραν σπουδαιότητα τὸ ὑπερέχειν ἐν τῇ τακτικῇ ἀπὸ τοῦ ὑπερέχειν ἀπλῶς ἐν τῇ στρατηγικῇ, ἐπιμένομεν εἰς τὴν ἀρχικὴν τάξιν, ἢν παρεδέχθημεν ἐν τῇ σπουδῇ αὐτῶν, καθόσον ἡ στρατηγικὴ, ἥτις μᾶς διδάσκει πῶς νὰ ὀδηγῶμεν τοὺς στρατοὺς, εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς τακτικῆς, ἥτις μᾶς διδάσκει τὸ πῶς νὰ νικῶμεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἐπομένως πραγματευόμεθα πρῶτον περὶ τῆς πειραματικῆς στρατηγικῆς.

Πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν μυστηρίων τῆς στρατηγικῆς εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀνέλθωμεν πολὺ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, οἵτινες διαδοχικῶς τῇ ἔδωκαν τὴν γέννησιν.

Βεβαίως εἶναι λίαν δύσκολος ἡ ἀκριβὴς διασαφήσις εἰς

ποῖαν στιγμὴν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων λήγει ἡ στρατηγικὴ καὶ ἄρχεται ἡ τακτικὴ· διότι ὑπάρχουσι σχέσεις καὶ ταυτότητες ἐλάχιστον διαφέρουσαι ἀπ' ἀλλήλων μεταξὺ τῶν γενικῶν κινήσεων τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, τῶν τῶν μερarchiῶν καὶ αὐτῶν τῶν κινήσεων τῶν ταγμάτων, ἅτινα βαίνουσι πρὸς ἑναρξιν τῆς μάχης. Αὗται δὲ αἱ χροιαὶ ἐγέννησαν τὰς ἀορίστους ὀνομασίας, ἐλιγμοπορεία (marche manœuvrer), μεγάλη τακτικὴ, στοιχειώδης τακτικὴ κτλ. κτλ., ὧν οὐδεμία ὑπάρχει ἀκριβῶς ὠρισμένη, καὶ τὰς ὁποίας ἀπάσας ἡμεῖς τάττομεν εἰς τὴν τακτικὴν, ὅπως ἀφήσωμεν εἰς τὴν στρατηγικὴν τὸν ἰδιάζοντα αὐτῇ χαρακτῆρα, ἥτοι τὰς προπαρασκευαστικὰς κινήσεις, αἵτινες εἰς τὰς περὶ αὐτῶν ἐκδιδόμενας διαταγὰς ὑποτίθενται ἐκτελεσθησόμεναι μακρὰν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ στρατηγικὴ ἀνήκει ταυτοχρόνως εἰς τὴν κυριότητα τῆς πολιτικῆς, τῶν ἀνακτοβουλιῶν, τῶν ἀρχηγῶν· διὸ καὶ εἶδομεν, πολλάκις μετὰ λύπης, ἐπιχειρήσεις στρατιωτικᾶς κάλλιστα ὀργανισμένας μὴ ἐπιτυχανούσας τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, διότι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀπέναντι τῆς πολιτικῆς. Τῶντι συχνότατα παρετηρήθη ὅτι ὁ ἀρχων ἐπικρατείας τινὸς ἐμπολέμου, μένων ἐν τῇ πρωτευσίᾳ αὐτοῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπουργῶν καὶ συμβούλων αὐτοῦ, σπανίως ἀποφασίζει νὰ ποδηγετηθῇ ἀπολύτως ἀπὸ τὸν στρατηγόν, ὃν ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔθετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων. Ἐντεῦθεν τείνει τις νὰ θεωρήσῃ εὐτύχημα τὴν περίστασιν, καθ' ἣν αὐτὸς ὁ ἀρχων τοῦ Κράτους εἶναι καὶ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ὡς συνέβη εἰς Ναπολέοντα τὸν Α'· καὶ εἰς ἄλλους βασιλεῖς στρατηγούς· διότι οὕτω ὁ στρατηγὸς μένει ἐλεύθερος εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, καὶ δύναται νὰ ὑποτάσῃ τὴν πολιτικὴν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Θεωροῦντες ὁμως εὐτύχημα ἐπι-

κρατείας τινός τὸ ἔχειν βασιλεία ἢ αὐτοκράτορα στρατηγόν, οἷος ἀπεδείχθη Ναπολέων ὁ Α΄ καὶ τόσοι ἄλλοι, ἐν τοῖς τελευταίοις δὲ καιροῖς καὶ Φρεδερίκος ὁ τῆς Γερμανίας, ἐννοούμεν οὐχὶ τοὺς αὐτοχειρονήτους βασιλεῖς στρατηγούς, οἷοι ἀπεδείχθησαν Ναπολέων ὁ Γ΄ καὶ τόσοι ἄλλοι, δεσμεύοντες τοὺς πραγματικούς στρατηγούς καὶ διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ διὰ τῆς στρατιωτικῆς αὐτῶν ἐξουσίας. Ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως δὲ τῆς πολιτικῆς εἰς τὰ στρατιωτικὰ προκύπτει πρώτη τις περίπτωσις, καθ' ἣν τὰ ἀποτελέσματα ἐκστρατείας τινός εὐτυχοῦσιν ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἐποφίην εἶναι ἐλάχιστα, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅλως ἀρτίθετα τῶν διὰ τοῦ πολέμου δικαιουμένων. Τοῦτο παρατηρεῖ τις πολλάκις λαβὸν χώραν, ἐὰν σπουδάσῃ συγκριτικῶς τὴν ἱστορίαν τῶν πολεμικῶν ἔργων καὶ τὴν τῶν παρακολουθησασῶν συνθηκῶν.

Αἱ ἀρχαὶ τῆς στρατηγικῆς ὑπῆρξαν καὶ ἔσονται αἰσθητῶς πάντοτε αἱ αὐταὶ εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς. Εἰς ὅλας τὰς ἐκστρατείας, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς πρότυπον, βλέπομεν καὶ θέλομεν πάντοτε ἰδεῖν, ὅτι οἱ στρατοὶ φέρονται ἐπὶ σημείων, αἵτινα ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς νὰ συναγάγῃσι τὰς ἀρίστους συνεπείας ἀπὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν μαχῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ στρατεύματα πρῶτον δέον νὰ ὦσιν ἀριθμητικῶς ἀνώτερα τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συμπλοκῆς. Καὶ πραγματικῶς παρατηρεῖ τις, ὅτι καὶ ἂν ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ὑπῆρξε μὲν πάντοτε ἐχέγγυον πρὸς τὴν νίκην, ἤυξεν ὅμως ἀείποτε τὰ πρὸς τοῦτο διδόμενα. Ἀναγκαῖα δὲ τούτου συνέπεια εἶναι ἡ πρὸ τῆς συμπλοκῆς συγκέντρωσις ὅθεν ἀνάγκη οὐδέποτε νὰ ὀρίζηται εἰς τὰ ἐν πορείᾳ στρατεύματα σημεῖον συναθροίσεως, εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐχθροῦ. Ὅστις τῶν δύο ἀντιπάλων πράττει τοιοῦτόν τι λάθος, εἴτε εἰς τὰς μικρὰς εἴτε εἰς τὰς μεγάλας στρατιωτι-

κὰς ἐπιχειρήσεις, εὐρίσκεται ἐξ ἀνάγκης πρακτικῶς ὑποδέστερος· διότι τὰ πλήθη τοῦ ἐχθροῦ δύνανται νὰ ἐργασθῶσι διαδοχικῶς καθ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν διαφόρων αὐτῶν μεμονωμένων στρατιωτικῶν σωμάτων, βαινόντων πρὸς συγκέντρωσιν. Τὰ παραδείγματα διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν λείπουσιν ἡμῖν· τοιαῦτα συνέβησαν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ κατὰ τὸ 1796, ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ 1814 καὶ κλπ. Εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς ὅμως χρόνους εἶδομεν ἀληθῶς παραβιασθείσας ἀτιμωρητεῖ τὰς ἀρχὰς ταύτας ὑπὸ τῶν Πρώστων ἐν Σαδόβα, τόσον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεγάλην αὐτῶν τακτικὴν, δηλ. τοὺς πρὸς πορείαν ἐλιγμούς, ὅσον καὶ τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις ἐν Βοημίᾳ καὶ Σιλεσίᾳ, καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ τῆς ἐκστρατείας ἠλεκτρικὸς αὐτῶν τηλεγράφος ἐπιδιώρθωσε τὰ λάθη των, ἐπενεγκῶν τὸ ταυτόχρονον εἰς τὰς κινήσεις τῶν στρατῶν αὐτῶν, οὐχ ἦττον ὅμως εἶναι παραδεδεγμένον γενικῶς, ὡς γεγονός, ὅτι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ἐγένοντο σοβαρὰ λάθη ἐναντίον τῶν νόμων τῆς πειραματικῆς ἐπιστήμης. Ἄλλ' ἂν οἱ Πρώσσοι κατὰ τὸ 1866 ὑπέπεσαν εἰς τὸ στρατιωτικὸν λάθος τοῦ διαμελισμοῦ τῶν δυνάμεών των, κατὰ τὸν τελευταῖον πρὸς τὴν Γαλλίαν Γερμανικὸν πόλεμον ἐν ὅλοις τοῖς σημείοις παρατηροῦνται πολὺ προσέχοντες εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πρώτης ταύτης στρατηγικῆς ἀρχῆς, τοῦ ὑπερέχειν τὸν ἀριθμόν.

Οἱ νόμοι τῶν στρατηγικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἰδεῶν τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος φαίνονται ἐντελῶς ἀγνοούμενοι εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους· δύναται τις ὅμως νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀνευρίσκει τὰ ἔγγραφα τοῦ νήματος αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν σπανίων μεγάλων στρατηγῶν τῆς ἱστορίας. Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Ἀννίβας, ὁ Ἰούλιος Καίσαρ, Κάρολος ὁ Μέγας, ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος, ὁ Κονδὲ, ὁ Τουρέννος καὶ ὁ Φρεδερίκος

ὑπῆρξαν παραδείγματα σπουδῆς εἰς τὸν Ναπολέοντα, ὅστις ὀριστικῶς ἔθετο τοὺς νόμους τῆς θετικῆς ἢ πειραματικῆς στρατηγικῆς· βεβαίως δὲ δὲν δύναται νὰ ᾖ ὑπόλογος τῶν σφαλμάτων, ἅτινα ἔλαβον χώραν τῷ 1859 καὶ 1866, ἅτινα ὅμως εὐτυχῶς διὰ τοὺς ἐπιχειρήσαντας αὐτὰ ἔμειναν ἀτιμώρητα, οὐχὶ τόσον διὰ τὴν ἀδεξιότητα τῶν ἀντιπάλων ἀρχηγῶν.

Τὰ σφάλματα ταῦτα ὑπῆρξαν συνέπειαι παρατόλμου ἐμπιστοσύνης εἰς ἑαυτοὺς, ἄλλως τε δὲ δικαιολογηθείσης ἐν Ἰταλίᾳ μὲν διὰ τῆς πολιτικῆς, ἐν Βοημίᾳ δὲ διὰ τῆς τακτικῆς. Διερχόμενοι ὁρμαίως τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἀρχαίων, εὐρίσκομεν πόσον αἱ ἐν τῇ στρατηγικῇ πρόοδοι ὑπῆρξαν βραδεῖαι καὶ κατὰ πόσον καθυστεροῦν οἱ μεταγενέστεροι, ἀγνοοῦντες ὅ,τι ἐκέκτηντο οἱ προγενέστεροι αὐτῶν.

Ἡ περίφημος ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Ἀσίαν ἔσχεν ὡς κυριώτερον μοχλὸν δίψαν ἀπεράντου δόξης. Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὴν κατάκτησιν τῶν παραλίων πόλεων, δι' ὧν ἔμελλε νὰ βοηθηθῇ εἰς τὰ τῆς συντηρήσεως τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, εἰς μάτην ἀναζητοῦμεν ἐπὶ τὸ λοιπὸν σκοπὸν τινα, ὑπολογισμὸν τινα στρατηγικόν. Τὸ σύνολον τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ εἶναι μεγάλη τις πορεία ἐπὶ τὰ πρόσω, δυνατὸν δ' εἰπεῖν καὶ ἄνευ προνοίας. Εἰς τὴν διάβασιν τοῦ Γρανικοῦ περιωρίσθη εἰς τὴν συνάντησιν μετὰ τοῦ ἔχθρου, τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ, καὶ περ εὐρῶν αὐτὸν λίαν πολυαριθμότερον ἑαυτοῦ· καὶ ταῦτα, διότι εἶχε τὴν μεγαλειτέραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν τακτικὴν τῶν Μακεδόνων. Συναντᾷ καὶ δεύτερον τοὺς Πέρτας ἐν Ἰσσοῦ, ἀριθμοῦντας 600,000 ἀνδρῶν, τοὺς νικᾷ, καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνησυχίας τινος ὀπισθεν αὐτοῦ ἀφίνει, εἰσδύει ἐπὶ ἔτος σχεδὸν ἑντὸς τῆς Συρίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ αὐτῆς τῆς Λιβύης. Μόνον κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ συναντᾷ καὶ πάλιν τὸν Δαρεῖον ἐπὶ κεφαλῆς νέου στρατοῦ 600,000

ἀνδρῶν εἰς τὰς πεδιάδας τῶν Ἀρβήλων, καθόσον ὁ Δαρεῖος οὐδὲ καὶ ἐσκέφθη πῶς νὰ παρεμποδίση τὴν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐξοδὸν αὐτοῦ. Μετὰ τὴν νέαν ταύτην νίκην αἱ πύλαι τῆς Βαβυλῶνος ἠνεώχθησαν αὐτῷ.

Αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας, αἱ ἐπιτυχίαι αὐτοῦ εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ ἐναντίον τοῦ Πάρου δὲν ἀποκαλύπτουσι νεώτερόν τι ἐν τῇ στρατηγικῇ· διὸ καὶ ὅ,τι ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔμεινεν, εἶναι ἡ ἐπιδρομὴ καὶ ἡ κατάκτησις.

Ὁ Ἀννίβας ἐδείχθη ἀνώτερος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ γονιμότητι συνδυασμῶν. Ἀντὶ τοῦ φθείρεσθαι ἀνωφελῶς ἐν Ἰσπανίᾳ μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Σαγόνης (Sagonte), καταλαμβάνει ὅτι εἰς Ῥώμην πρέπει νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ῥωμαίους. Ἀναχωρεῖ ἐπὶ κεφαλῆς 100,000 ἀνδρῶν, ὅπως διέλθῃ τόπους ἐντελῶς αὐτῷ ἀγνώστους· διαβαίνει διαδοχικῶς τὰ Πυρρηναῖα, τὸν Ῥοδανόν, τὰς Ἀλπεις, καὶ φθάνει εἰς Τουρῖνον μετὰ ἕξ μῆνας, στερηθεὶς τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν πορείαν ταύτην. Ἀκολουθῶν τὸν δρόμον αὐτοῦ, νικᾷ τοὺς ὑπάτους εἰς τὸν Τεκῖνον (Tessin), ἔπειτα εἰς τὸν Τρεβίαν (Trebis)· προχωρεῖ μέχρι τῶν Ἀπεννίνων, ἐπανέρχεται εἰς τὴν Πλακεντίαν (Blaisance), καὶ περιμένει ἐπὶ ἑν ἔτος, ὅπως ὑπερπηδῆσῃ τὴν τελευταίαν ταύτην ἄλυσον τῶν ὄρεων καὶ κερδίσῃ τὴν τρίτην αὐτοῦ νίκην τῆς Θρασιμένης (Trasimène). Ἀντὶ τοῦ βαδίσαι κατὰ τῆς Ῥώμης, εἰσδύει εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀναδεικνύεται πάλιν εἰς Κάννας (Cannes) διὰ νίκης πολυκρότου, ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς μάχης τῆς Θρασιμένης, ἀλλ' ἀφίνει οὕτω εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὸν ἀρμόδιον χρόνον, ὅπως ἀναδιοργανίσωσι τοὺς στρατοὺς αὐτῶν ἀπὸ τῶν λειψάνων, ἅτινα δὲν κατέστρεψεν ἐντελῶς. Λυπεῖται τις βλέπων (ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος ἔποψιν), ὅτι ὄλαι αἱ δοθεῖσαι καὶ κερδηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ μεγάλου τούτου

στρατηγοῦ μάχαι δὲν ἐπέφερον ἀποτελέσματα ὀριστικά· διὰ καὶ μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην εἰς τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, ὁ Μασέρβας (Maherbal) εἶπε πρὸς αὐτὸν τὸν ἀξιωμανημένον τουτον λόγον, ὅστις καὶ ἀφῆκεν ἐποχὴν· «Ἄννιβα! γινώσκεις τὸ νικᾶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ ὠφελῆσθαι ἀπὸ τῶν νικῶν σου». Μετὰ τὴν μάχην ταύτην βλέπομεν τὸν μὲν Ἄννιβαν ἐγκαταλειμμένον ὑπὸ τῆς Καρχηδόνας, διαιωνιζόμενον καὶ διατηρούμενον ἐπὶ δέκα ἕξ ὄλα ἔτη ἐν Ἰταλίᾳ μὲ στρατὸν μισθωτῶν, ὃν ἐπλήρυνε καὶ διέτρεφεν ἐπιτοπίως, τὴν δὲ Ῥώμην μὴ κατορθοῦσαν νὰ τὸν διώξῃ εἰμὴ μεταφέρουσα ἢ ἰδίᾳ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

Ἄπὸ τῶν Ἀλέξανδρον μᾶς μένει ἡ ἐπιδρομὴ, ἀπὸ τῶν Ἄννιβαν ἐπίσης αὐτῆ, πρὸς δὲ ἡ ἐπιθυμία, καὶ ἴσως ἡ δύναμις τοῦ ὠφελῆθῆναι ὅσον μᾶλλον ἀπὸ τῶν νικῶν εἶναι ὁμῶς ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν γεγονὸς τι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀξιὸν παρατηρήσεως. Ἡ Καρχηδὼν μετὰ δεκαετίαν ἀποφασίζει τέλος νὰ ἀποστείλῃ στρατὸν εἰς Ἰταλίαν πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἄννιβα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀσδρούβα. Ὁ ὕπατος Λίβιος (Livius) εὐρίσκατο τότε πρὸς βορρᾶν ἐντὸς τῆς λεκάνης τοῦ Πάδου, ὃ δὲ ὕπατος Νέρων πρὸς μεσημβρίαν ἀπέναντι τοῦ Ἄννιβα, μὴ περιμένοντος τόσον ταχέως τὴν ἀφίξιν τῶν βοηθειῶν, ἄς ἔφερεν ὁ ἀδελφός του, ὅστις ἐπίσης ἐμελλε νὰ διαβῇ καὶ τὰ Πυρρῆναία καὶ τὰς Ἀλπεῖς. Ὁ Νέρων λοιπὸν, εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἐν βορρᾶ ἐμφανίσεως τοῦ Ἀσδρούβα, ἀφίνει μόνον χιλιάδας τινὰς ἀνδρῶν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, καὶ δραμῶν ἐνισχύει τὸν συνέταιρόν του Λίβιον· οὕτω δὲ ἠνωμένοι οἱ δύο ὕπατοι νικῶσι καὶ καταστρέφουσι τὸν Ἀσδρούβαν, ὅστις δὲν εἶχε κατορθῶσει εἰσέτι τὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐκώσιν. Μόνῃ ἡ κεφαλὴ του μετεκομίσθη εἰς τὸν Ἄννιβαν, ὅστις ἐν τῇ θεᾷ αὐτῆς ἐφώναξεν· «τετέλεσται ἡ Καρχηδὼν!».

Προσθετέον λοιπὸν, ὡς γεγονὸς ὑπὸ τῆς πείρας δεδοκιμασμένον, ὅτι στρατὸς συγκεντρωμένος δύναται νὰ νικήσῃ διαδοχικῶς δύο στρατοὺς πολυαριθμοτέρους μὲν αὐτοῦ, ἂν ἐτύχχανον συνηνωμένοι, τείνοντας δὲ νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐπὶ σημείου κειμένου εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ φαίνεται ἔχων ἰδέας νέας. Μέχρις αὐτοῦ οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ ἐβάδιζαν μετ' ἀτολμίας, προερχομένης ἀπὸ τῆς ἐξέως, ἢν οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον, νὰ στρατοπεδεύωσι καθ' ἐκάστην, κατασκευάζοντες ἐν διαστήματι ὠρῶν πινῶν ἀληθῆ φρούρια. Τολμηρότερος καὶ ἐπιδειξιώτερος φαίνεται οὗτος εἰς τὴν Γαλατίαν, κινούμενος ἐλευθέρως ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ διηρημένων, καὶ ἀναγκάζων αὐτοὺς εἰς μάχην σχεδὸν ἐν ὥρᾳ καὶ τόπῳ παρ' αὐτοῦ ἐκλελεγμένοις ἢ ὑποδειγμένοις. Ὅτε ἔλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Γαλατίας, προσέκρουσεν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς κατὰ τῆς τρομερᾶς μεταναστεύσεως τῶν Ἑλβετῶν, ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν Σουεῶν (Suèves) καὶ τοῦ Ἀριοβίστου (Arioviste). Ὁ Καῖσαρ εἶχε μίαν καὶ μόνην λεγεῶνα ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, καὶ ὁμῶς μὲ τοὺς ὀλίγους τούτους ἀνδρας κατορθοῖ νὰ κρατήσῃ αὐτοὺς ἀρκετὸν χρόνον εἰς τὰ σύνορα τῆς Σαβαυδίας (la Savoie), ὅπως προφθάσῃ καὶ φέρῃ ἀπὸ τῆς λεκάνης τοῦ Πάδου κατεσπευσμένως τέσσαρας εἰσέτι λεγεῶνας. Ταύτας ἐλθούσας συγκεντροῖ κάτωθι τοῦ Λουγδούνου (Lyon), ἐπ' αὐτῆς τῆς θέσεως τοῦ τὴν σήμερον στρατοπέδου Σαθοναῖῦ (Sathonay). Εἶναι ἀληθές, ὅτι τῷ ἐχρηιάσθησαν ἡμέραι πλέον τοῦ μηνός, ὅπως πραγματοποιήσῃ τὴν συγκέντρωσιν ταύτην, ἀλλ' ὁμῶς ἀπὸ ταύτης τῆς θέσεως προσκαλεῖ τοὺς Ἑλβετοὺς νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐστίας.

Οὗτοι, καὶ περ μὴ σκοποῦντες νὰ ὑπακούσωσι, φοβοῦνται νὰ τὸν προσβάλωσι, καὶ πορευθέντες στρατοπεδεύουσιν εἰς

Τρεβούξ (Trenoux), ὅπως ἐκεῖ διαβῶσι τὸν Ἄραρον ἢ Σαώνην (Saône), καὶ ἀκολουθήσωσι τὸν δρόμον αὐτῶν πρὸς τὴν Σαιντόγγην (Saintonge). Ἀπὸ τοῦ Σαθοναῦ μέχρι τῆς Τρεβούξ ἡ ἀπόστασις εἶναι 15—18 χιλιομέτρων. Ὁ Καῖσαρ ἀφίνει τοὺς Ἐλβετοὺς ν' ἀρχίσωσι τὴν διάβασιν ἐπὶ πλοιαρίων, καθόσον δὲν ἐγίνωσκον τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας, καὶ ὅτε ἡ διάβασις αὕτη ἦτο ἐν μέρει τετελεσμένη, δεκαπέντε ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς, φέρεται δρομαίως διὰ μιᾶς καὶ μόνης πορείας κατὰ τοῦ ἐν Τρεβούξ στρατοπέδου αὐτῶν, καὶ καταστρέφει τὴν ὀπισθορυλακὴν των, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πρώτου ἡμίτεος αὐτῶν μέρους, ἀδυνατοῦντος νὰ δώσῃ τὴν παραμικρὰν συνδρομὴν εἰς τοὺς ὀπισθεν ἀπομείναντας.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην οἱ ἐναπομείνοντες τῶν Ἐλβετῶν φεύγουσιν εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Λείγηρος (Loire). Ὁ Καῖσαρ τοὺς καταδιώκει, φθάνει αὐτοὺς πρῶτον πλησίον τοῦ Ὠτουῦν (Autun), εἰς Βιβραράκτην (Bibracte), καὶ δεύτερον εἰς τὰ περίξ τῆς Διῶνος (Dijon), καὶ βιάζει τὰ λείψανα αὐτῶν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐκεῖθεν μεταβάς τοποθετεῖται εἰς Βεσανσῶν (Besançon), ὅπως παρατηρῆ τὰ κινήματα τοῦ Ἀριοβίστου, ὅστις ἔφθανε λίαν ὀψὲ πρὸς βοήθειαν τῶν Ἐλβετῶν. Εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἐπιχείρησιν βλέπομεν ἤδη ὅτι ὁ Καῖσαρ, ἐκτὸς τῆς ἐπιδρομῆς, ἐγνώριζε τὸ ἐπωφελεῖσθαι ἐκ τῶν περιστάσεων, αἵτινες διήρουν τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ, ὅπως τοὺς προσβάλλῃ διαδοχικῶς καὶ τοὺς καταστρεψῇ διαμεμελισμένους. Ἴδου λοιπὸν καὶ τρίτον κέρδος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς στρατηγικῆς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ταῦτα τὸ πᾶν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν Καῖσαρα· διότι ἀπὸ τῆς Βεσανσῶνος, ἐνθα ἐπερίμενον τὸν Ἀριοβίστον διαβάντα ἤδη τὸν Ῥήνον εἰς Νέον Βρισάχιον (Neuf-Brisach), ἤλπιζε νὰ σύρῃ αὐτὸν εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Δουψ (Doubs). Πρὸς τοῦτο ἐγκαταλιμπάνει τὴν

Βεσανσῶν, μεταβαίνει εἰς Γραῦ (Gray), εἰς Βεσούλ (Vesoul), εἰς Λούρην (Lure) τῆς λεκάνης τῆς Σαώνης, ἔπειτα εἰς Βελφόρτ (Belfort), ἐνθα μεγάλως ἐκπλήττεται, μανθάνων ὅτι ὁ Ἀριοβίστος, ὅστις ἀπέιχε μόνις 40 χιλιομέτρον εἰς τὴν πεδιάδα ἐνθα καὶ ἐστρατοπέδευε μεταξύ Μουλούζης καὶ Κερνάυ (Mulhouse καὶ Cernay) τῆς Μομβελιάρδ (Montbéliard), δὲν ἤρξατο τοῦ κινήματος αὐτοῦ, ἐνῶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ προετίμησε πορείαν 40 λευγῶν δι' ὁδοῦ περιστροφικῆς, ἀντὶ εἴκοσι λευγῶν διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ τοῦ Βὼμ λὲ Δάμες (Baume les-Dames) καὶ Μομβελάρδ, ἥτις ἀκολουθεῖ τὴν κοιλάδα τοῦ Doubs. Εἶναι προφανέστατον, ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο τὸ ἀποκόψαι εἰς Βελφόρτ τὴν γραμμὴν τῆς ἀποχωρήσεως καὶ τῆς συγκοινωνίας τοῦ Ἀριοβίστου, καὶ ἐπομένως συγκροτῶν μετ' αὐτοῦ μάχην μεταξὺ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῆς Μομβελάρδ, εἶχε πεποιθήσιν καὶ βεβαιότητα περὶ τῆς πλήρους ἐκείνου καταστροφῆς.

Ἡ προσπάθεια αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἄκαρπος, οὐχ ἦτον ὅμως δεικνύει νέαν τινὰ τάξιν τῆς στρατηγικῆς, ἥτοι τὰς ταχείας κινήσεις πρὸς ὀρισμένον σκοπὸν ἀπομονώσεως τοῦ ἀντιπάλου. Οὐδὲν λέγομεν περὶ τῶν ἄλλων ἐστρατειῶν τοῦ Καῖσαρος, διότι οὐδὲν ἐν αὐταῖς ἀνακαλύπτομεν ἄξιον προσοχῆς ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν.

Κάρολος ὁ Μέγας δὲν μᾶς διδάσκει τίποτε. Μεθ' ὅλας τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ, ὑπῆρξε μεγαλύτερος ὡς ἄρχων Κράτους ἢ ὡς ἄρχων στρατοῦ. Κυριάρχης μεγάλης ἐπικρατείας, ἦς ὅλα τὰ σύνορα ἐπαπειλοῦνται, τρέχει διαδοχικῶς πρὸς βορρᾶν, πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς, πολεμῶν πάντοτε ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀντιπροσωπευομένου τότε ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἐναντίον τῆς βαρβαρότητος, ἣν ἦτο ἡναγκασμένος νὰ νικήσῃ χάριν τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν Κάρολον τὸν Μέγαν φθάνομεν εἰς τὸν Γουστάβον Ἀδόλφον, τὸν Κονδέ καὶ τὸν Τουρέννον, εὐρίσκοντες εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐκ νέου μεγάλους στρατηγούς. Ὁ πρῶτος μεταξὺ αὐτῶν, εἰς τὰς ἐν Γερμανίᾳ ἐκδρομάς του, δίδει ὀλιγωτέραν προσοχὴν εἰς τὰ φρούρια, ἐναντίον τῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἕξεως, ἀλλ' ὅμως δὲν εὐρίσκεται παρ' αὐτῷ τὸ ἀποφασιστικόν, ὅπερ παρατηρεῖται εἰς τὸν Κονδέ. Διὸ καὶ ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος προτιμᾷ ν' ἀφήσῃ τὸ Μαγδεβούργον (Magdebourg) εἰς τὴν διαρπαγὴν τοῦ Τίλλου (Tilly), ἀντὶ νὰ βιάσῃ τὴν διάβασιν τοῦ Ἐλθα (Elbe) πλησίον τῆς Βιττεμβέργης (Bitterberg), φρουρίου, ὅπερ τῷ ἀρνεῖται ὁ Μέγας Δουξ τῆς Σαξωνίας, καὶ τὸ ὅποσον ἠδύνατο νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς στήριγμα. Ὁ Κονδέ φαίνεται οὐδόλως εἰς τὰ φρούρια προσέχων, βαδίζει τολμηρῶς πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ ἄνευ ὑπολογισμοῦ ἢ σκέψεως, ἀλλὰ καὶ ἄνευ δισταγμοῦ, ὅπως δώσῃ αὐτῷ μάχην, καλῶς χρώμενος τὰ διάφορα ὄπλα. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον εἰς Ῥοκροᾶ (Rocroy), ἐνθα κατασυντρίβει τὸ ἀρχαῖον Ἰσπανικὸν πεζικόν. Ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος καὶ ὁ Κονδέ, εἰ καὶ δὲν φέρουσιν ἐπανάστασιν εἰς τὴν στρατηγικὴν, μᾶς διδάσκουσιν ὅμως τὸ ἀναζητεῖν τὸν ἐχθρὸν, τὸ μὴ διστάζειν εἰς τὸ προσβάλλειν καὶ συγκροτεῖν κατ' αὐτοῦ μάχην ἐν πεδίῳ ἀνοικτῷ, ἀντὶ τοῦ διαιωνίζεσθαι ἀνωφελῶς ἀπέναντι φρουρίων, ὅπως παρ' αὐτοῖς εὕρωμεν στήριγμα εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ἡμῶν. Ὁ Τουρέννος, σύγχρονος καὶ ἀντίπαλος τοῦ Κονδέ εἰς τοὺς ἐμφυλίους τῆς Γαλλίας πολέμους, ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον τολμηρὸς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀλλὰ πολὺ σκεπτικώτερος εἰς τὰς πορείας καὶ τὰς στρατηγικὰς αὐτοῦ ἐργασίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πόλεμος ἦτο πόλεμος θέσεων, καὶ αἱ μάχαι αὐτοῦ ὑπῆρξαν τυχαῖαι, διότι ἐμάχετο μόνον ὅτε δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ πρά-

ξῆ ἕνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως ἀρκούσης ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν μάχην ἐστερεῖτο πολλάκις τῶν ὠφελειῶν, ἃς δεξιά τις πορεία τῷ ἐχορήγει, φέρουσα αὐτὸν ἐπὶ τῶν συγκοινωνιῶν ἢ τοῦ πλευροῦ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κυρίευσιν τῆς Ἀλσατίας ἀφοῦ διήλθε κατὰ μῆκος ὄλην τὴν δυτικὴν κλιτὸν τῶν Βοσγίων ὁρέων, ἀπὸ τοῦ Φαλσβούργου (Phalsbourg) ἐξέρχεται διὰ τῆς στενωποῦ τῆς Βελφόρτ, κατὰ πλευρὰν τῶν χειμερινῶν ἐπισταθμιῶν τῶν αὐτοκρατορικῶν, νικᾷ αὐτοὺς εἰς Τουρκχέιμ (Tourkheim), ἀλλὰ μὴ καταδιώξας αὐτοὺς δραστηρίως, τοὺς ἀφίνει νὰ τῷ διαφύγωσι.

Ὁ Τουρέννος μᾶς διδάσκει ἐν τούτοις τὸ συνδυάζειν τὰς στρατηγικὰς ἡμῶν πορείας εἰς τρόπον ἐπιτρέποντα ἡμῖν τὸ λαμβάνειν θέσεις ὠφελίμους. Ὁ Ναπολέων γράφων περὶ αὐτοῦ λέγει, ὅτι ἦτο ὁ μόνος στρατηγός, ὅστις διαρκῶς ἐδίδασκετο ὑπὸ τῆς πείρας, καὶ ὅτι ἡ ἱκανότης αὐτοῦ ἦτο προϊόν τῆς σπουδῆς του. Ὁ Τουρέννος προησθάνθη τὴν νεωτέραν στρατηγικὴν, δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἐπωφεληθῇ ὅσον ἠδύνατο ἀπὸ τῶν μαχῶν.

Ὁ Φρεδερίκος δὲν ἔκαμε τὸν μεγάλον πόλεμον, ὅποιον σήμερον τὸν ἐννοοῦμεν. Ἄν ἐξῆλθε νικητὴς κατὰ τὴν πάλην αὐτοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας, τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας, τούτο προήλθεν ἐκ τῆς φυσικῶς κεντρικῆς θέσεως, ἣν κατεῖχε καὶ κατεπολέμησε κεχωρισμένως τὰ τρία ταῦτα Κράτη, ἅτινα οὐδόλως συνεννοοῦντο εἰς τὸ σύνολον τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ Ῥωσσία, ὡς καὶ ἡ Γαλλία, ἔστελλον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν στρατὸν τινα, ὅστις νικῶν ἢ ἠττώμενος ἐπανάκαμπεν οἴκαδε. Σοβαρὸν λοιπὸν πόλεμον ἔσχε μόνον μετὰ τῆς Αὐστρίας, ἡ δὲ νίκη, ἣν ἐκέρδισεν εἰς Μόλβιτζ (Molwitz), μὴ ἀποδοθῆ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἱκανότητά του, δυνάμεθα ὅμως νὰ εἰπωμεν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἔσχε τὴν ἀξίαν τοῦ ἀναγνωρίζειν τὰ

σφάλματά του και ώφελείσθαι ἀπ' αὐτῶν. Εἰς ὄλους τοὺς πολέμους αὐτοῦ ἔθετο εἰς ἐνέργειαν μόνην τὴν τακτικὴν· αἱ πορεῖαί του μοναδικὸν σκοπὸν εἶχον τὴν μάχην, οἱ δὲ στρατηγικοὶ αὐτοῦ συνδυασμοὶ, περιοριζόμενοι εἰς ἐλάχιστον, ὑπῆρξαν ὑποδεέστεροι τῶν τοῦ Τουρέννου, καὶ ὁμοιάζουσι τοὺς τοῦ Κονδέ. Ὁ Φρεδερίκος ὑπῆρξε μέγας τακτικὸς, γινώσκων τὸ ἐπωφελεῖσθαι ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ.

Ἐν συνόψει λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος παρουσιάζει ἡμῖν τὴν ἐπιδρομὴν, ἧ Ἀννίβας μετὰ τῆς ἐπιδρομῆς προστίθησι τὸν σκοπὸν τοῦ βλάψαι ὅσον οἶόν τε μᾶλλον τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ. Ὁ Ἰούλιος Καίσαρ διδάσκει ἡμῖν μετὰ τῆς ἐπιδρομῆς τὸ διαρεῖν τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν, ὅπως νικήσωμεν αὐτὸν, ἐπὶ πλεόν δὲ δίδει ἡμῖν τὴν προαίσθησιν, ὅτι δύναται τις νὰ κόψη τοῦ ἐχθροῦ τὰς συγκοινωνίας καὶ τὴν γραμμὴν τῆς ὑποχωρήσεως.

Ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος διδάσκει ἡμῖν τὸ μὴ δίδειν μεγάλην σημασίαν εἰς τὰ φρούρια.

Ὁ Κονδέ δεικνύει ἀναγκαίαν τὴν ἀπόφασιν νὰ δώσωμεν μάχην μετὰ πορείαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ γενομένην.

Ὁ Τουρέννος διδάσκει ἡμῖν τὴν τέχνην τοῦ λαμβάνειν θέσιν ἐπὶ τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς γραμμῆς τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Φρεδερίκος, τιθέμενος εἰς θέσιν κεντρικὴν, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ νὰ ἐνωθῶσι.

Τέλος ἐπὶ Ναπολέοντος ἡ στρατηγικὴ φαίνεται φθάσασα εἰς τὴν ἀκμὴν αὐτῆς. Οὐδὲν τῶν μέσων τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ τῶ εἶναι ἄγνωστον, αὐτὸς δὲ ὀρίζει τοὺς θετικοὺς ἢ πειραματικοὺς νόμους αὐτῆς. Δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ συναντᾶσθαι μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὸ νικᾶν αὐτὸν ἢ τοῦλάχιστον δίδειν αὐτῷ μάχην ἀνευ δισταγμοῦ, καθὼ συνέπειαν τῶν σκέψεών του, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν ὁ πόλεμος ἐπέρχεται κατόπιν σοβαρῶν

σπουδῶν, καὶ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ σχέδια εἶναι ἡ συνέπεια τῶν ἐμβριθεστέρων ὑπολογισμῶν. Ἄπασαι αἱ κινήσεις αὐτοῦ τείνουσιν εἰς κτύπημά τι ἀποφασιστικόν, ἀφ' οὗ ἔξαρτᾶται πάντοτε ἡ τύχη βασιλείου ἢ αὐτοκρατορίας τινός. Καὶ τὸ μὲν τοῦ πολέμου θέατρον λαμβάνει ἀνάπτυξιν ἄγνωστον μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, αἱ δὲ κινήσεις αὐτοῦ τόλμην μεμετρημένην, ἐκπλήττουσαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀντιπάλους του.

Μελετῶν τις τὰ κατ' αὐτὸν, ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῆ ὅτι περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἠσχολήθη εἰμὴ περὶ τοῦ φυσικοῦ σχήματος τοῦ ἐδάφους· ὅλαι δὲ αἱ ἐκστρατεῖαι αὐτοῦ παριστῶσι τὸν τύπον τοῦ μεγαλείου κατὰ τοὺς γεωγραφικοὺς συνδυασμοὺς, ὅπερ οὐδαμοῦ εὐρίσκεται ἄλλοθι.

Ὁ Ναπολέων εἶναι ὁ μορφωτὴς νέας ἐπιστήμης, ἡ δὲ αἰώνιος εἰς αὐτὸν τιμὴ εἶναι ὅτι ἠδυνήθη νὰ συνδυάσῃ τοὺς ἐμπειρικοὺς νόμους τῆς στρατηγικῆς μετὰ τῆς τακτικῆς, ἥτις προσεπάθει· ἤδη νὰ τροποποιηθῆ ὑπὸ τὴν ὄψησιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, οἷον τοῦ Δαουούστ (Dauoust) καὶ τοῦ Μοράνδ (Morand), χωρὶς ὅμως καὶ νὰ φθάσῃ τὰς βελτιώσεις τοῦ 1866, αἵτινες εἶναι συνέπεια τοῦ ὀπλισμοῦ. Ὁ Ναπολέων ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ προμαντεύσῃ τὰς βεβαίας τοῦ μέλλοντος τάσεις, καὶ περὶ πρὸς τοῦτο συντελέσας.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατηγικὴν, δὲν ἀρκεῖ τὸ προετοιμάσαι ἀπὸ χρόνου τὰ ὠραιότερα πολεμικὰ σχέδια, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη τιθέναι ταῦτα εἰς ἐνέργειαν μετ' ἀρκούσης ἀποφάσεως. Αὕτη ἡ ἀπόφασις ἔλειπεν ἐνίοτε ἀπὸ τοὺς στρατηγούς τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὡς, λόγου χάριν, ἀπὸ τὸν Μορεῶ (Moreau) κατὰ τὸ 1800, ὅτε δὲν ἠθέλησε, μεθ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις τοῦ πρώτου ὑπάτου, νὰ ἀντιπαρῆλθῃ τὴν θέσιν τοῦ Οὐλμ (Ulm) ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας (Constance). Ἡ ἀποφασιστικότης ὅμως αὕτη οὐδέποτε ἔλει-

ψεν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι ἀντιπαρερχόμενοι τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν διακινδυνεύομεν ἡμεῖς αὐτοὶ· καὶ ἐπειδὴ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα εἶναι πάντοτε ἡ μάχη, ἢ ἐπιχειρήσις αὕτη τῆς περιστροφῆς ἐπιτρέπεται εἰς ἐκείνον τῶν δύο ἀντιπάλων, ὅστις ἔχει μεγαλύτεραν πεποίθησιν εἰς τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ 1796 ὁ ἐν Ἰταλίᾳ Γενικὸς Ἀρχηγὸς ἄρχεται τῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ ἀναδεικνύεται χωρίζων τοὺς Πεδεμοντίους ἀπὸ τῶν Αὐστριακῶν εἰς τὰς μάχας τῆς Μοντενόττης (Montenotte), τοῦ Μιλλεσίμου (Millesimo), τοῦ Δέγου (De-go) καὶ τοῦ Μονδόβη (Mondovi)· μετὰ δὲ ταῦτα τίθησιν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ Μιγκίου (Mincio), τοῦ Ἀδιγος (Adige), εἰς Λονάτον (Lonato), τὴν Καστιλιώνην (Castiglione), Ἀρκὸλ (Arcol) καὶ Ρίβολι (Rivoli) μεταξὺ τοῦ Βοῦρμσερ (Wurmser), τοῦ Ἀλβίνζι (Alvinzi), τοῦ Γουασδαϊνόβιθ (Gouasdnovitch) καὶ τοῦ Δαβιδόβιτς (Davidovitz). Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχε μάλιστα τέσσαρας μεραρχίας 30—40,000 ἀνδρῶν. Ἐπίσης βλέπομεν κατὰ τὸ 1800 τὸν πρῶτον ὑπατοῦ ἀναχωροῦντα ἀπὸ Διῶνα, διερχόμενον τὴν Γενεύην (Genève), τὴν Μαρτιγνὸν (Martigny), τὸν Ἅγιον Βερνάρδον (Saint-Bernard), ἀντιπαρερχόμενον τὸ ὄχυρόν τοῦ Βάρδ (Bard) εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἀόστης (d'Aoste), καὶ ἀνευρίσκοντα τὸν Ἀννίβαν διὰ τοῦ Μουράτ (Murat) ἐπὶ τοῦ Τεκίνου εἰς Τουρβίγον (Turbigio)· ἐπίσης διὰ τοῦ Λάννου (Lannes) ἀπὸ Πλακεντίας μέχρι Στραδέλλα, τὸν Ἀννίβαν, ὡς καὶ διὰ τοῦ Μακδονάλδ (Macdonald) ἐπὶ τὸν Τρεβίαν. Οὕτω βλέπομεν τὸν Βοναπάρτην κόπτοντα τοῦ Μέλα (Melas) τὰς συγκοινωνίας καὶ ἐκμηδενίζοντα αὐτὸν εἰς Μαρρέγγον (Marengo) μὲ 80 χιλιάδας ἀνδρῶν.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1805 εἶναι ἐπὶ μᾶλλον ἑκτακτος. Εἰς ἓνα μῆνα ὁ αὐτοκράτωρ μεταφέρει πλέον τῶν 100,000 ἀν-

δρῶν ἀπὸ Πὰς-δὲ-Καλαίς (Pas-de-Calais) καὶ τοῦ Ἀνοβέρου (Hanovre) ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως εἰς Νεοβούργον (Neubourg), τὴν Ἰγγολστάτ (Ingolstadt) καὶ Δοναυβέρθ (Donauverth), ἀναρπάζει σχεδὸν χωρὶς νὰ κάψῃ πυρίτιδα τὸν αὐστριακὸν στρατὸν, ὅστις ἀπὸ τῆς Οὐλμ (Ulm), ἔχων τὰς συγκοινωνίας αὐτοῦ κεκομμένας, τὸν ἐπερίμενον ἀκόμη εἰς τὰς ἐξόδους τοῦ Μέλανος Δάσους (la Forêt-Noire).

Τῷ 1806, μετὰ τὴν ἐν Ἰένη (Iéna) μάχην, ὁ πρωσσικὸς στρατὸς, καταληφθεὶς κατὰ πλευρὰν καὶ διαρκῶς διατελιῶν ὑπερβαλαγγισμένος, ἀναγκάζεται νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα χωρὶς νὰ ἐπανιδῆ τὸ Βερολίνον.

Τῷ 1808 ὁ Ἰσπανικὸς στρατὸς διαιρεῖται αὐθωρεὶ εἰς δύο.

Τῷ 1809 εἰς Ἐκμουλ (Eckmühl), εἰς Λανδσούτ (Landshut), εἰς Ῥατισβόννην (Ratisbonne), νικᾷ τὰς αὐστριακάς φάλαγγας, ἐνῶ ἐπορεύοντο ὅπως συγκροτηθῶσι, καὶ περ μὲλις κερδίσας ἐπ' αὐτοῖς ὀλιγίστας ἡμέρας διὰ τῆς ταχείας συγκεντρώσεως τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατευμάτων.

Τῷ 1812 εἰσεχώρησεν εἰς Ῥωσσίαν μὲ 200,000 ἀνδρῶν, μετὰ τὴν διάβασιν τῆς Νιέμεν (Niemen), διαχωρίζει τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς δύο, ἀκολουθῶν μεταξὺ τῆς Δβίνας (Dvina) καὶ τοῦ Βόλγα (Volga) τὴν γραμμὴν τῆς διαχωρίσεως τῶν ὑδάτων τῆς Εὐρώπης, διὰ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἀγεῖ αὐτὸν ἀπὸ Βίλνας (Vilna) καὶ Σμολένσκ (Smolensk) εἰς Μόσχαν (Moscau).

Κατὰ τὸ 1813 ἀνθίσταται ἐπὶ μῆνας ἕξ εἰς Λουτζεν (Lutzen), Βῶιτζεν (Bautzen), καὶ εἰς Δρέσδην (Dresde) κατὰ τῶν στρατῶν τῆς Βοημίας καὶ τῆς Σιλεσίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων παράτολμως ἐτέθη. Εἰς Ἀνάου (Hanau), βλέπων τὴν γραμμὴν τῆς ὑποχωρήσεώς του κεκομμένην ὑπὸ τῶν Βαυαρῶν, κραυγάζει ἐν τῇ θέᾳ τῶν διατάξεων αὐτῶν· «ὦ! ὁ πτω-

χός μου Βρέδας (Brede) ! ἠδυνήθην μὲν νὰ τὸν κάμω κόμη-
τα, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔκαμα καὶ στρατηγόν· καὶ ταῦτα εἰπὼν δια-
περᾶ τὴν γραμμὴν αὐτῶν καὶ διαβαίνει.

Κατὰ τὸ 1814 μὲ μίαν δρᾶκα ἀνδρῶν ἀπτοήτων κόπτε-
τὰς ἐχθρικὰς φάλαγγας, λίαν ἐκτεταμένας ἐπὶ τῆς οδοῦ αὐτοῦ
εἰς Μοντιραιλ (Montmirail), Βωσάμπ (Vauchamp), εἰς
Σαμπωβέρτ (Champaubert), Σατώ-Θιεβέρυ (Chateau-Thier-
ry) καὶ εἰς Φρομεντιέρην (Fromentière); ἔπειτα στρέφεται
κατὰ τῶν Αὐστριακῶν εἰς Μορμάντ (Mormant) καὶ Μοντε-
ρεῶ (Montereau), καὶ ὡς ἀπηλπισμένος ρίπτεται πρὸς τὸν
Ἅγιον Διζιέρην (Saint-Dizier), ὅπως ἀποκόψη καὶ τελευ-
ταῖον ἐπιᾶπὲς τὰς προμηθείας τῶν ἐπιδραμόντων.

Τέλος κατὰ τὸ 1815 εἰς τέσσαρας ἡμέρας εἰσερχόμενος
εἰς τὸ Βέλγιον, ἀπεχώρησεν εἰς Λιγνύ (Ligny) καὶ εἰς τοὺς
Τέσσαρας Βραχίονας (Quatre-Bras) τὸν Βελλιγκτόνα (Wel-
ligton) ἀπὸ τοῦ Βλοῦχερ (Blucher).

Ἡ πείρα ἡμῶν ἐπληρώθη, καὶ μὴ μεταδῶμεν μακρύτερα,
διότι οὐδὲν νεώτερον ἔχομεν νὰ δεῖξωμεν εἰς τὴν γηραιάν
ταύτην Εὐρώπην. Ἄλλ' εἰς τὴν νέαν Ἀμερικὴν ὁ Γράντ
(Grant), ὁ Μοργάν (Morgan), ὁ Σμιτ (Schmit), ὁ Σεριδάν
(Cheridan), ὁ Ὄβριεν (O'Brien) κτλ. δίδουσιν ἡμῖν μαθή-
ματα ἀντιπερισπασμῶν, τελουμένων εἰς ἀποστάσεις λίαν με-
μακρυσμένας μὲ τοιαύτην τόλμην, οἷαν ἡ φυσικὴ γεωγραφία
τοῦ Παλαιοῦ κόσμου δὲν ἐπιτρέπει οὐδὲ κἂν ὅπως τὴν ὑπο-
πτεύσωμεν, μόλις δὲ δυνάμεθα νὰ τὴν ἐννοήσωμεν.

Κατὰ τὸ 1859 οἱ Πεδεμόντιοι κατεῖχον ἀπέναντι τῶν Αὐ-
στριακῶν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν Κασάλ (Casal) καὶ τὴν Βα-
λένσην (Valence). οὗτοι δὲ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Λομελίνην
(Lomeline) ἐπαγρύπνου ἀπὸ τῆς Βερκέλης (Vercell) τὸ
Γουρῖνον ἀπέχον 50 χιλιόμετρα. Τὸ 1ον καὶ τὸ 2ον σῶμα

τῶν Γάλλων καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ φρουρὰ, ἀποβιθασθέντες εἰς
Γένουαν (Genes), ἔχουσι τὰς μετὰ τῆς Ἀλεξανδρείας συγκοι-
νωσίας αὐτῶν ἀσφαλεῖς, καὶ δι' αὐτῆς ἀκόμη τῆς Νόβι (Novi),
ἣν κατεῖχεν ἄλλοτε ὁ Δεσαίξ (Desaix) τὴν παραμονὴν τῆς μά-
χης τοῦ Μαρέγγου. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ πῶς τὸ 3^{ον}
καὶ 4^{ον} Γαλλικὸν σῶμα, εἰσχωροῦντα εἰς τὸ θέατρον τοῦ
πολέμου διὰ τῆς Σούζης (Suze), καὶ διερχόμενα διὰ τοῦ Του-
ρίνου, ἠδυνήθησαν ἀτιμωρητὶ, κατὰ τάγματα τὸ ἐν κατό-
πιν τοῦ ἄλλου, νὰ ἐνωθῶσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ τοῦ λοιποῦ
στρατοῦ; Τίς ἐπίσης δύναται νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τί μετὰ τὴν
κατάληψιν τῆς Νοβάρας (Novare) καὶ τὴν διάβασιν τοῦ Τε-
κίνου οἱ Αὐστριακοὶ, πάντοτε ἐν Λομελίνῃ διατελοῦντες καὶ
ἔχοντες τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν ἠσφαλισμένην διὰ τῆς Παβίας
(Pavie), τῆς Πιζιγιθόνης (Pizigithone) καὶ Κρεμόνης (Cré-
mone), δὲν ἤλθον ἀθρόοι εἰς Βερκελίην καὶ εἰς Παλέστρον
(Palestro), ὅπως δώσωσιν αὐτόθι ἄλλην ἢ τὴν ἀτυχῆ μάχην
τῆς Μαγέντας (Magenta), ρίπτοντες ἐκεῖ τὸν περὶ τῶν ὄλων
κύβον; Ἴδου λοιπὸν διὰ τί δὲν δυνάμεθα παρ' αὐτοῖς νὰ ἀνα-
ζητήσωμεν νέα παραδείγματα στρατηγικῆς.

Κατὰ τὸ 1866, ἐξαιρέσει τοῦ ἄκρου δεξιῦ τῶν Πρώτων,
ὅπερ κατῴρωσε νὰ κρατήτῃ διαδοχικῶς τοὺς Ἀνοβριανοὺς
ἀφ' ἑνὸς εἰς Λαγγενσάλτσα (Langensalza), τοὺς Ἑσσοὺς (Hes-
sois) καὶ τοὺς Βαυαροὺς εἰς τὸ ἀντίπεραν τοῦ Μείνου (Mein),
δὲν βλέπομεν οὐδὲν νεώτερον ἐν τῇ στρατηγικῇ αὐτῶν. Οἱ στρατοὶ
τοῦ πρίγγιπος Φρεδερίκου Καρόλου καὶ τοῦ βασιλικοῦ πρίγγ-
γιπος συνηνώθησαν εὐτυχῶς, ἀλλὰ καὶ τυχαίως, εἰς Σα-
δόβαν, ἐνῶ ὄφειλον νὰ ᾤσι συνηνωμένοι τοὐλάχιστον πρὸ
ὀκτῶ ἡμερῶν. Καὶ ἡ παράτολμος ἐκείνη πορεία τοῦ Παρδου-
βιτς (Pardubitz) πρὸς τὸ Ἰγλάου (Iglau), Ζουαίμ (Zuaim),
Βιέννην (Vienne) καὶ Πρεσβούργον (Preshourg), ἐνῶ τὰ ἐ-

πίφοβα λείψανα τοῦ Βενεδέκ (Benedeck) εὑρίσκοντο εἰς Ὀλμουτζ (Olmütz) καὶ εἰς Βρούνν (Brunn), τί μᾶς διδάσκει; Τί ἤθελόν ἐπέλθει, ἐάν ἀντί τοῦ κρῦπτεσθαι ὀπισθεν τῶν μικρῶν Καρπαθίων, ὅπως φθάσῃ εἰς Πρεσβούργον, ὁ αὐστριακὸς στρατηγὸς εἰσῆρχετο εἰς Ἰγλάου (Iglau) καὶ ἀπεχώριζεν εἰς δύο τὰς πρωσικὰς φάλαγγας; ὡς ἐπραξεν ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων κατὰ τὸ 1814, ὡς ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ 1815 μετὰ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ τὸ ἐδείκνυεν, ὅτι ἤθελε νὰ ἀναλάβῃ ἐκ νέου τὴν ἀρχηγίαν ἐπὶ 24 ὥρας; καὶ τοῦτο, διότι ἐγνώριζεν ὅτι οἱ μὲν Πρώσοι ὑπὸ τὸν Βλοῦχερ ἦσαν εἰς Ἅγιον Διονύσιον (Saint-Denis) καὶ Ἅγιον Κλοῦδον (Saint-Cloud), ἐνῶ οἱ Ἄγγλοι ἦσαν ἀκόμη μεταξὺ τῆς Ἀρράς (Arras) καὶ τοῦ Ἁγίου Κουεντίνου (Saint-Quentin), ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Γρουχὺ (Grouchy) εὑρίσκετο τότε εἰς Λαὼν (Laon) μὲ 60,000 ἀνδρῶν, σωθέντων ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ Βατερλώ, περιμένον ἄλλας 100,000, οἵτινες ἠδύνατο μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ τὸν ἀνταμώσωσι.

Ἄλλ' ἐν τούτοις πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι, ἂν ἔλαθον χῶραν μεγάλα σφάλματα κατὰ τῶν νόμων τῆς στρατηγικῆς τῷ 1866 ὑπὸ τῶν δύο στρατῶν, εὑρισκομένων ὑπὸ τὴν ἐπίβρῃαν τοῦ πλήθους αὐτῶν, ὅπερ ἀνέβαινεν εἰς 500 χιλιάδας ἀνδρῶν, οἱ Πρώσοι, οἵτινες δὲν ἐβάδιταν συνηνωμένοι, ἐπέτρεψαν εἰς ἕκαστον τῶν ἀρχηγῶν τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν σωμάτων νὰ ἐργασθῇ στρατηγικῶς ἀπολύτως δι' ἑαυτόν. Διὰ καὶ οὐχὶ ἅπαξ παρεδέχθησαν ὡς σημεῖα συναντήσεως, κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν, θέσεις κατεχόμενας ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, οἵτινες ἀληθῶς δὲν ἐγνώρισαν νὰ ὠφελῆθωσιν ἀπὸ τῶν περιστατικῶν τούτων. Τοῦτο ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ φρονώμεν, ὅτι τὰ λίαν πολυάριθμα πλήθη ἐπὶ τάπητος στενοχώρου ἔχουσιν ἐπιβλαβῆ ὡς πρὸς τὴν τέχνην ἐπιβρόχην, ἐάν δὲν διευ-

θύνονται ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης χειρὸς, διότι ἕκαστος τῶν μερικῶν ἀρχηγῶν τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, νομίζων ὅτι κινεῖται στρατηγικῶς, δὲν ἐπιχειρεῖ ἐν συνόλῳ, εἰμὴ κινήσεις τῆς μεγάλης τακτικῆς: τὰς ἐπιχειρεῖ δὲ κακῶς σχετικῶς πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ὅλου στρατοῦ.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς στρατοῦ ἐκ τῶν τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, ἦτοι ἀπειροπληθοῦς, δὲν δύναται νὰ χαράξῃ ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης διευθύνσεως τὴν πορείαν ἑκατομμυρίου ἀπλιτῶν, ἀλλ' ὅμως ὀφείλει καὶ δύναται νὰ προσέξῃ, ὥστε τὸ σύνολον τῶν στρατηγικῶν πορειῶν νὰ συνδυασθῇ οὕτω διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τῆς πρακτικῆς στρατηγικῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐπαναληθῶσι τὰ λάθη τῶν Πρώτων τοῦ 1866, λάθη προκύψαντα ἐκ τοῦ ὅτι ἕκαστος τῶν ἰδιαιτέρων ἀρχηγῶν ἐνήργει ἰδίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς λοιπούς.

Ἐπειδὴ δὲ πρόκειται περὶ Πρώστων, ἐάν ρίψωμεν τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ τελευταίου γαλλο-γερμανικοῦ πολέμου, βλέπομεν τοὺς Πρώστους καλῶς ἐπωφεληθέντας ἀπὸ τῆς πείρας τοῦ 1866. Εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον τὸ σύνολον τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἐργάζεται ἐπὶ τῷ αὐτῷ, καί περ εἰς στρατίας κεχωρισμένων. Αἱ στρατιαὶ αὗται ἐν τῇ πεπειραμένῃ χειρὶ τοῦ Μόλτικε κατέχουσι θέσιν ταγμάτων βαιόντων εἰς τὸ σημεῖον τῆς συγκεντρώσεως. Οὕτω σύσσωμος ὁ γερμανικὸς στρατὸς εἰσέρχεται ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους, καὶ πλαγιτοφυλακτομένης τῆς 1ης καὶ 2ας στρατίας ὑπὸ τῆς 3ης προβαίνουσιν αὗται καὶ ἀπομονόνοσι τὰ διάφορα γαλλικὰ σώματα τὰ εἰς Metz καταφυγόντα. Τούτου γενομένου, ἡ 3η στρατιά ἐκνελεῖ πορείαν ἐπὶ τὰ πρόσω πράγματι ἐπικίνδυνον, ἂν ὁ εἰς Châlons Mac-Mahon ἠδύνατο ν' ἀντεπεξέλθῃ, ἀλλ' ὅμως δὲν πάυει ἡ 3η στρατιά οὔσα διὰ τῆς νέας 4ης εἰς συνάρειαν μετὰ τῆς 1ης καὶ 2ας: εἰς τοῦτο δὲ καὶ ὀφείλεται ἡ καταστροφὴ τοῦ Sedan.

Καὶ ἀλλαχοῦ μὲν εἵπομεν καὶ τὰ πράγματα τὸ ἀπέδειξαν, ὅτι στρατοὶ τόσοι πολυπληθεῖς, ὅσον οἱ τῆς σήμερον, μὴ δυνάμενοι ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ τηρῶνται ὑπὸ τὰ ὄπλα, δεόν νὰ προσπαθῶσι νὰ λύσῃ τὰς διαφορὰς τῶν ἐπικρατειῶν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ μάχῃ, ὁποῖαν καὶ εἶδομεν τῷ 1866. Ἡ μάχη ἐκείνη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὡς πεδῖον περιορισμένον τι μέρος, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἀρχηγοῦ κείμενον, καθόσον δὲν εἶναι ἀπλῆ τις κοινὴ μάχη, ἀλλὰ τὸ σύνολον πολλῶν διακεκριμένων μὲν, συγχρόνων δὲ καὶ οἰονεὶ συνεχομένων μαχῶν, λαμβανουσῶν χώραν ἐπὶ σημείων πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀφροσθηκώτων, ἐκλεγμένων ὅμως συνεπειᾷ ἐργασιῶν ὅλως στρατηγικῶν.

Ἡ ἰδέα τῶν χρεωδῶν στρατηγικῶν ἐργασιῶν, προκειμένου περὶ προετοιμασίας τοιαύτης γιγαντείου μάχης, βεβαίως καὶ δικαίως ἐκπλήττει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐπίσης ἐτι μᾶλλον πρόπει νὰ σταματήσῃ ὁ νοῦς ἡμῶν, ἀναλογιζομένων τὰς ἀπείρους δυσκολίας, ἅς ἀπαντᾷ, καὶ ὅμως ὀφείλει νὰ ὑπερπηδῆσῃ, ἢ οἰκονομικῆ τοῦ πολυπληθοῦς στρατοῦ διαχείρισις. Τῇ ἀληθείᾳ δύναται τις εἰπεῖν ὅτι τὰ στρατεύματα θέλουσιν ἔχει τὸν ἀρεκοῦντα καιρὸν, ὅπως ἀποθάνωσι τῆς πείνης, κατὰ τὰς ταχείας αὐτῶν πορείας, ἐὰν ὡς ὑποχρεωμένα νὰ περιμένωσι τακτικὰς διανομὰς, ὀλίγας μόνον ὥρας μένοντα ἤσυχα εἰς πάντα σταθμὸν.

Καὶ βεβαίως ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐκπληττόμενός τις ἠδύνατο μέχρι τῆς παραμονῆς τοῦ τελευταίου γολλογοερμανικοῦ πολέμου, νὰ παρηγορηθῇ διὰ μόνης τῆς σκέψεως ὅτι οἱ στρατοὶ ὄφειλον νὰ ὀδηγηθῶσιν ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰσχυρίας, καὶ συλλογισθῶσι πρὸς στιγμήν, ὅτι ἢ οἰκονομικῆ διαχείρισις τῶν ἐπιδραμόντων Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἦτο βεβαίως ἀπλουσιότης, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἀττίλα, τοῦ Γεγγισ-Χάν (Gengis-Kan) καὶ τοῦ Ταμερλάνου, καὶ ὅτι

οὐδὲ ὅλως παρεκωλύθησαν οὗτοι ὑπὸ ταύτης εἰς τὰς κατακτήσεις αὐτῶν· ἀλλ' ἤδη ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὰς ἀπειροπληθεῖς γερμανικὰς φάλαγγας, αἵτινες κατεπάτησαν τὸ γαλλικὸν ἔδαφος, παρέμειναν ἐπ' αὐτοῦ ἐμπόλεμοι ἐπὶ τὰς ὁλοὺς μῆνας, χωρὶς νὰ πεινάσωσι, χωρὶς νὰ διψάσωσιν, ἔχοντες ὅλα τὰ χρειώδη αὐτοῖς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ προόδῳ αὐτοῦ δὲν προχωρεῖ ἐπὶ ἓν καὶ μόνον σημεῖον, ἀλλ' ὅτι ἡ κατὰ σημείον τι προόδος συνυπάρχει μεθ' ὅλων τῶν πρὸς ταύτην ἀναγκαίων προσόδων. Οὕτω ἰκανότης διοικήσεως ἐνός ἑκατομμυρίου ὀπλιτῶν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ γενῆ ἐν τῷ κόσμῳ καταφανής, ἐὰν μὴ συνυπάρχῃ καὶ ἰκανότης διαχειριστικῆ πρὸς διατροφὴν καὶ συντήρησιν τοιοῦτου στρατοῦ.

ΤΟ ΜΕΓΑ ΘΛΑΕΒΟΛΟΝ RODMAN.

Κατὰ τὸν καταστρεπτικὸν Ἀμερικανικὸν πόλεμον δὲν παρήρηχο ἡμέρα, καθ' ἣν νὰ μὴ ἐγίνετο σπουδαία τις ἀνακάλυψις. Οἱ Ἀμερικανοὶ, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀφορῶντες ἢ εἰς τὸν ἀμοιβαῖον αὐτῶν ὄλεθρον, κατεγίνοντο ἀκαμάτως εἰς τὴν ἀνεύρεσιν νέων καταστρεπτικῶν μέσων· δυστυχῶς δὲ ἡ ἐπιτυχία ἔστεφεν ἀείποτε τὰς προσπάθειάς των.

Τὸ τηλεβόλον Rodman (Ῥοδμάν) συνηγορεῖ εὐγλώττως ὑπὲρ τῶν λεγομένων μας· εἶναι δὲ τὸ καταστρεπτικώτερον καὶ μᾶλλον βροτολογιγὸν ὄργανον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἐφευρεθῇ.

Αἱ δοκιμαὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τηλεβόλου, ἐν αἷς παρῆ-

σαν χιλιάδες θεατῶν, ἐπὶ τούτῳ μεταβάντες εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἐγένοντο εἰς τὸ φρουρίον Ἰ. Ἀμιλτον, 8 μίλια τῆς ῥηθείσης πόλεως ἀπέχον.

Τὸ πρῶτον ἐγεμίσθη δι' 60 λιτρῶν πυρίτιδος καὶ βόμβας 1000 λιτρῶν βάρους· κατηναλώθη δὲ ἡμίσεια ὅλη ὥρα διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς γομώσεως. Ἡ γραμμὴ τοῦ βήμματος ὅμως ἐσχημάτιζε κλίσιν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ σφαῖρα ἔπεσεν εἰς τὸ ὕδωρ εἰς 1/4 τοῦ μιλίου ἀπόστασιν, χοροπηδήσασα πολλάκις ἐν αὐτῷ.

Εἰς τὸ δεύτερον γέμισμα ἐδιπλασιάσθη ἡ γόμωσις καὶ ἐτέθη σφαῖρα 1080 λιτρῶν, οὐχὶ ἄνευ πολλοῦ κόπου, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν χρειωδῶν. Τὸ τηλεβόλον ὑψώθη μὲ κλίσιν 25 βαθμῶν, καὶ ἡ σφαῖρα ἐξεσπενδονίσθη μὲ καταπληκτικὸν πάταγον, διατρέξασα τὴν ἀπόστασιν τριῶν μιλίων.

Τὸ κανόνιον Rodman ζυγίζει ἄνευ τῶν κοσμημάτων αὐτοῦ 116,497 λίτρας. Ἔχει μῆκος 24 ποδῶν, τακτικὴν γόμωσιν 100 λιτρῶν καὶ ὀλικὴν συνήθη λιτρῶν 1000.

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ)

Α. ΛΙΒΑΘΗΝΟΠΟΥΛΟΣ,

πρῶτην ἐπιλοχίας.